

بررسی و ارزیابی بخش گردشگری استان بوشهر

کارفرما: سازمان ایرانگردی و جهانگردی استان بوشهر

مجری طرح: پژوهشکده اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس

مدیر مسئول طرح: دکتر ابراهیم حیدری

نوع طرح: تحقیقاتی

سال خاتمه طرح: ۱۳۸۱

واژگان کلیدی: گردشگری، بوشهر، منابع طبیعی

خلاصه‌ای از نتایج و کلیات تحقیق:

کشور ایران با برخورداری از تمدن کهن و آثار تاریخی غنی و جاذبه‌های متعدد فرهنگی و طبیعی دارای توان بالقوه بالایی در زمینه توسعه صنعت گردشگری است. علیرغم وجود چنین شرایطی متأسفانه میزان بهره‌وری از این منابع به دلیل اتکای نسبتاً کامل برنامه‌های اقتصادی کشور به درآمدهای نفتی از یک طرف و عدم وجود یک برنامه‌ریزی اصولی و هدفمند جهت توسعه این صنعت در جوانب مختلف به‌ویژه در دهه اول انقلاب، بسیار ضعیف بوده است و بهمین لحاظ در حال حاضر سهم کشور ما از مجموع درآمدهای جهانی در فعالیتهای جهانگردی کمتر از یک درصد می‌باشد.

از اوایل دهه دوم انقلاب، جهانگردی جایگاه واقعی خود را در اندیشه برنامه‌ریزان اقتصادی کشور بازیافت. در برنامه اول اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۷۳-۱۳۶۸) حدود ۹۰۰ هزار جهانگرد با ۴۵۰ میلیون دلار درآمد ارزی پیش‌بینی شده بود. ترازنامه بخش جهانگردی در انتهای برنامه مزبور نشان می‌دهد که در مقابل ۹۰۰ هزار جهانگردی که به کشور وارد شده‌اند، حدود ۵۰۰ میلیون دلار درآمد ارزی ایجاد شده است، در حالی که در همین مدت ۴,۷ میلیون ایرانی به خارج از کشور مسافرت کرده و حدود ۵ میلیارد ارز را با خود خارج نموده‌اند. در پایان برنامه مذکور ۴,۵ میلیارد دلار کسری سهم بخش صنعت جهانگردی بوده است.

در کشور ما با توجه به اینکه درآمدهای غیرنفتی از جمله اهداف مهم سیاستهای اقتصادی دولت طی سالهای برنامه‌های اول تا سوم بوده و توسعه صنعت جهانگردی می‌تواند زمینه‌ساز درآمد ارزی و بهره‌زایی باشد، که در صورت برنامه‌ریزی مناسب و توجه اصولی به توسعه و بهبود ارکان آن قابل تحقق است. درآمد ایران از صنعت جهانگردی در طی سال گذشته بین ۲۰ میلیون تا حداکثر ۲۰۰ میلیون دلار متغیر بوده است. در دوران جنگ تحمیلی این صنعت با رکود بسیار شدیدی مواجه بوده و مجموع درآمدهای حاصله طی ۸ سال جنگ حدود ۲۰ میلیون دلار بوده است. پس از جنگ توجه بیشتر به توریسم باعث گردیده که این صنعت از رکود قبلی بطور نسبی خارج شود، بطوریکه در سال دوم برنامه اول توسعه، درآمد حاصله از این صنعت به حدود ۹۰ میلیون دلار رسیده است. سهم ما از مجموع جهانگردان و

مسافران خارجی دنیا تنها ۰/۸ درصد بوده، درحالیکه بر اساس معیارهای یونسکو ایران جزو ده کشور برجسته باستانی، تاریخی و فرهنگی جهان بوده و از لحاظ پویایی اجتماعی، فرهنگی و سیاسی در مقیاس جهانی از اهمیت زیادی برخوردار است.

شرایط اقتصاد جهانی، روند توسعه ماشینیزم، پدیده فرامدرنیسم، اصلاح قوانین کار و کم شدن ساعات کار و افزایش ساعات استراحت، بهبود درآمدها، به روند فزاینده تقاضا برای مسافرت و جهانگردی دامن می‌زند و در این میان کشورهایی که به توسعه این صنعت مبتنی بر برنامه‌ریزی در تمامی سطوح و جوانب آن، تلاش لازم را صورت ندهند، علیرغم دارا بودن شرایط بالقوه مناسب و جذابیت‌های متنوع، قادر نخواهند بود که بازارهای جهانگردی رضایت‌بخشی را حفظ نمایند. در کشور ما نیز به دلایل اقتصادی و زیست‌محیطی متعدد ذکر شده و شرایط بالقوه موجود، برنامه‌ریزی توسعه جهانگردی در سطح ملی و استانی یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر تلقی می‌شود.

استان بوشهر با دارا بودن سابقه دیرین تاریخی، برخورداری از جذابیت‌های طبیعی، فرهنگی و ابنیه‌ها و شهرهای تاریخی، ساحلی به طول ۶۲۵ کیلومتر با خلیج فارس، آب و هوای معتدل در فصول پاییز و زمستان و اوایل بهار بطور بالقوه دارای موقعیت خاصی در زمینه توسعه صنعت گردشگری می‌باشد. از جمله جذابیت‌های تاریخی و طبیعی استان که قابلیت پذیرش انواع جهانگردی را دارد عبارتند از: شهر باستانی ریشهر، شهرهای تاریخی سیراف، سی‌نیر، بافت قدیم شهر بوشهر، آثار باستانی متعدد در جزیره خارک، غارهای چهل‌خانه، کاخ کوروش در برازجان، مناطق طبیعی محافظت شده مند، خلیج زیبای نایند، منطقه حله، باغها و نخلستانهای زیبا و سایر نقاط و اماکن دیدنی که در این گزارش به معرفی آنها پرداخته می‌شود. بهره‌برداری از این توانمندیها مستلزم اصلاح زیرساختها، بهبود ارکان صنعت گردشگری و سامان بخشیدن به سیستم عرضه خدمات و فعالیتهای مناسب بازاریابی است که می‌باید بصورت اصولی و در چارچوب برنامه‌ریزی توسعه صنعت گردشگری استان برای تحقق آنها سیاستها و راهکارهای مناسب را تدوین و برنامه‌های عملیاتی لازم را طراحی نمود.

طبق آمارهای رسمی موجود، سهم بخش گردشگری استان طی برنامه‌های اول و دوم توسعه از لحاظ جذب جهانگردان خارجی بین یک‌دهم درصد تا یک‌درصد نسبت به کل کشور در نوسان بوده است، متوسط این سهم طی برنامه اول ۰/۳۵ درصد و در برنامه دوم ۰/۲۴ درصد بوده است. از لحاظ تعداد مطلق طی دوره سالهای ۱۳۷۹-۱۳۶۷ در هیچ سالی آمار ورود جهانگردان خارجی به استان به ۵۰۰۰ نفر نرسیده است. این آمار طی دو دهه مذکور دارای نوسانات متعدد و نامنظمی بوده و بیشترین مقدار آن در سال پایانی دوره محقق گردیده و در زمینه جذب مسافری ایرانی روند مربوط علی‌الخصوص در سالهای پایانی دهه نشان‌دهنده رشدی مثبت و فزاینده است.

این فصل از گزارش به معرفی ویژگیها و عناصر بخش گردشگری استان بوشهر اختصاص داشته و به پنج بخش تقسیم می‌شود. بخش اول فهرست منابع و پتانسیل‌های موجود گردشگری استان معرفی می‌شود. در بخش دوم به ویژگیهای تسهیلات و خدمات گردشگری تسهیلات و خدمات گردشگری اشاره

می‌شود. در بخش سوم به بررسی و ارزیابی بازارهای داخلی و بین‌المللی پرداخته می‌شود. در بخش چهارم اهداف و راهبردها و برنامه‌های گردشگری موجود مورد بررسی قرار می‌گیرند. بخش پنجم نیز به بررسی و ارزیابی تاثیرات گردشگری اختصاص دارد.

نتایج این تحقیق حاکی از آنست که برای نجات و توسعه صنعت جهانگردی در کشور و بخصوص استان بوشهر و فرار از اثرات نامطلوب جهانگردی دست زد، بطوریکه اولاً سازمان جهانگردی دارای ساختاری مناسب و متناسب با موضوع فعالیت و ماموریت‌های آن باشد و ثانیاً مسئول سازمان جهانگردی می‌باید که بتواند به منظور حل و فصل مشکلات و معضلات صنعت، با بالاترین رده اجرایی استان ارتباط مستقیم داشته باشد و همچنین تمهیداتی صورت گیرد تا مسائل و مشکلات بخش گردشگری استان به اطلاع مقامات عالی کشور برسد.

ثالثاً به توسعه منابع انسانی خود اهمیت وافر بدهد و سپس با یک برنامه همه‌جانبه که دارای اهداف معقول و دست‌یافتنی است به توسعه صنعت بپردازد.